Over 1½ Mill. kg Fisk indbragt til Tejn i 1942

Jubilæum i Øens største Fiskerleje: Tejn Fiskesalgsforening fylder 25 Aar den 1. Februar.

Tejn Fiskesalgsforening kan Mandag den 1. Februar fejre sit 25 Aars Jubilæum.

Tejn Fiskesalgsforening, der er en af Øens største Organisationer paa sit Omraade, har for Tiden 132 Medlemmer. Der har i de senere Aar været en enorm Tilgang, — alene siden 1. Maj 1942, har der været 16 Indmeldelser. Med Tilgangen af nye Medlemmer og Anskaffelse af større Fartøjer er Fiskeriet blevet større, og Omsætningen er steget. Forrige Regnskabsaar 1941—42 laa Omsætningen paa ¾ Million Kr., og lægger Vejret ikke Hindringer i Vejen for Resten af Regnskabsaret, der udløber den 30. April, vil den sikkert stige betydeligt i Aar. Det vil sikkert forbløffe mange, naar de hører Tallene paa Indkomsten siden 1. Maj 1942 indtil 1. Januar dette Aar. Der er i det hele indbragt 1,605,868 ½ kg Fiskeri til Tejn Havn. Det fordeler sig saaledes: 282,406 kg Torsk, 7315 kg Rødspætter, 7097 kg Issing, 5851 kg Laks, 245 kg Ørred, 271 kg Aal og 1,347,653 kg Sild. Man ser, at Sildefiskeriet er det væsentlige. Det skyldes, at i den rigtige Trawlsæson er Tejn Fiskerflaade i Nexø og fisker derfra, saa det meste af Torskefiskeriet gaar gennem Nexø Fiskesalgsforening.

Tejn Fiskesalgsforenings Oprettelse.

»Den 1. Februar 1918 sammenkaldtes Møde af Tejn-Fiskere for at drøfte Oprettelsen af en Salgsforening for Fiskeri ...« Saaledes lyder det første Stykke i Salgsforeningens Protokol. Der var dengang mødt en Snes Fiskere, som efter en Del Diskusion fik oprettet Fiskesalgsforeningen i Tejn. Man havde paa det Tidspunkt længe været utilfreds med Salgsforholdene, og der mentes ogsaa at kunne opnaas bedre Priser ved Salg gennem Organisation. Der var længe blevet talt »lidt i Krogene« om Oprettelse af en Salgsforening; men først i 1918, før Krigen endnu var slut, syntes Tiden at være inde, og nogle Fiskere med Oluf Olsen i Spidsen, tog Initiativet og fik sammenkaldt til det Møde, som foraarsagede Foreningens Oprettelse.

Foreningens første Bestyrelse saa saaledes ud: Oluf Olsen, Formand, Janus Falk, Næstformand, Julius Drejer, Alfred Pedersen og Chr. Bentsen Bestyrelsesmedlemmer. Til Saltemestere (Bestyrere) valgtes Christian Mogensen og Frank Holm i Fællesskab.

De første Aar var meget urolige med Hensyn til Bestyrelsen. Der skiftedes Formand hvert Aar. Man kan nævne en Række af de første Formænd. Kristian Pedersen Marts 1921, Hans Bentsen 22, Hans Lund 24, Hans Jensen April 25, Andreas Holm August 25, og Johannes Nielsen 26.

Bygning af Salteriet.

I de første Aar var det hele ret primitivt, man havde endnu ingen Lokaler, saa Nedsaltningen af Silden foregik i Chr. Mogensens Bygninger. Overholdelsen af de forskellige Love var ogsaa saa som saa. Man kan i Protokollen se, at faa Aar efter Foreningens Oprettelse, blev der sammenkaldt til Bestyrelsesmøde for at behandle Emnet om Medlemmernes Salg af Fiskeri udenom Salgsforeningen. Den 31. Marts 1919 blev der holdt Møde om Opførelse af et Salteri. Trods det, at der ikke var den Omsætning som nu, skulde man tro, at et saadant var uundværligt; men mærkelig nok var der ikke særlig Stemning for Idéen. Da man ikke ad anden Vej kunde blive enige om Salteriets Opførelse, blev der stemt derom. 16 stemte for og 13 imod. Det vil sige, at de tre overskydende Stemmer resulterede i, at man fik vedtaget Byggeriet af en Salgsforening i Tejn. Byggearbejdet blev overdraget Bygmester Anton Sonne, Allinge, for en Sum af 9,550,06 Kroner.

Tejn gennem Tiderne.

Der er ingen By og intet Fiskerleje paa Bornholm, der er vokset med saa enorm Hast, som Tejn har gjort det i

Oluf Olsen, den første Formand.

Foreningens nuværende Formand, Thorvald Pedersen.

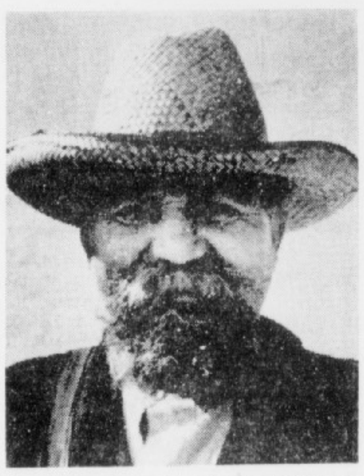

Chr. Mogensen, der før Salgsforeningens Tid aftog og solgte Fisk for Fiskerne.

de sidste Aar. Tejn har ikke saa længe haft den førende Fiskerflaade. Ifølge en gammel Beretning har Tejn i gammel Tid været meget fattigt. Stedet blev besat med svenske »Rømlinge«, der skulde have ført et raat og brutalt Liv og i det hele taget hutlet paa Staten. I den Tid var der 22 Fiskere med 2 Eger og 16 Baade.

I 1892, for godt 50 Aar siden, var Tejn kun et lille Fiskerleje med 5—6 Fiskerbaade, og Beboerne var alle Fiskere med Undtagelse af Bageren, Læreren, Smeden og Mølleren — Købmand og Brugsforening kom først senere.

Udviklingen er først rigtigt gaaet for sig i de senere Aar. Trods det, at Tejn nu har Bornholms største Fiskerflaade, var der kun 15 Fiskerbaade i 1918, da Salgsforeningen blev bygget. Det vil sige, at paa 26 Aar var Forøgelsen kun 10 Baade. Men fra den Tid kom der Fart i Udviklingen. Dengang var Turismen allerede godt begyndt, og Tejn og Omegn var et yndet Sted, hvor en Hob af Landliggere slog sig ned; senere byggede de mange af de omliggende Huse.

I 1918 var Tejn kun en Tredjedel af, hvad den er nu; siden er den vokset jævnt, og man regner med, at der de sidste 3—4 Aar er bygget omkring 10 Huse om Aaret i Tejn og Omegn.

Fiskerlejet regnedes en Overgang for at være om end ikke det smukkeste, saa dog et af mest idylliske Fiskerlejer paa Bornholm.

Tejn, der en Aarrække havde ligget uberørt hen, havde en saadan Rigdom af Træer og Vegetation, at man kun faa Steder fandt noget tilsvarende. — Men da den nye Strandvej for faa Aar siden borede sig gennem Tejn, forsvandt en stor Del af Idyllen, og man kan høre mange af de gamle Fiskere sukke, naar der tales om denne Amerikanisering af deres smukke Fiskerleje.

Fiskeriet før og nu.

I Tiden fra 1892—1916 var det hovedsagelig Sild, der fiskedes; først i 1916—17 kom de første »Spættebaade«, og man begyndte Fiskeriet af Rødspætter og Torsk. Trods det forholdsvis ringe Antal Baade i 1918, var der ikke mindre end 15 Røgerier. (I Sommer var der kun 10 Røgerier i Gang, det kunde maaske tyde paa Tilbagegang; men da disse med Tiden er blevet større og bedre organiseret, viser det kun en Bedring, idet det hele er mere samlet). I Modsætning til de Priser, der nu faas for Fiskeriet, kan det maaske have Interesse at læse et Regnskab fra omkring Aar 1800.

25 Stk. Laks å 18 Pund å 6 Skl. 27 Rdl.
675 Snese fersk Torsk 54 Rdl.
225 Snese saltet Sild i 28 Fjdg. 42 Rdl.
200 Ol Sild saltet i 20 Fjdg. å 14 Mrk. 47 Rdl.

Før Salgsforeningen var bygget, blev Fiskeriet opkøbt af stedlige Fiskehandlere, der købte eller tog Fisk i Kommission og videresolgte den. Den betydeligste i den Tid var Chr. Mogensen, der aftog Fiskeriet helt fra 1892. Salget af Fiskeriet var den Gang ret besværligt. Forbindelserne var ikke som nu, og Sildene blev sendt til 30 forskellige Steder. Denne Virksomhed gik omtrent bort, da Salgsforeningen blev bygget — i alt Fald med Sildefiskeriet. Der blev i 1925 truffet Bestemmelse om, at alt Fiskeri skulde gaa gennem Salgsforeningen. Dette omfattede dog ikke den røgede Sild, som først kom med i 1939. Siden er alt Fiskeri blevet solgt gennem Salgsforeningen. Som før nævnt havde Tejn 5 Fiskerbaade i 1892 — 15 i 1918, og nu i 1943 er Fiskerflaaden paa ca. 50, hvoraf Hovedparten er »Spættebaade«.

Det vrimlede med Svindlere under forrige Krig.

Det var ingen let Sag at være Fiskehandler under forrige Krig. En Flok af Svindlere drog rundt og prøvede at snyde, hvor de kunde, og var Fiskehandlerne ikke paa Tærne, kunde de nemt blive adskillige Tusinde Kroner fattigere.

— Der var saaledes engang, fortæller Chr. Mogensen, der var den betydeligste af Fiskehandlerne, at jeg fik en Bestilling paa saltet Sild, der beløb sig til 4—5000 Kr. Det var en Aftale, at Opkøberen skulde komme til Tejn og betale Silden om Formiddagen, mens den skulde sendes om Eftermiddagen. Jeg stod saadan lidt og vaklede, om jeg skulde sende eller ej; men heldigvis ringede en Ven til mig en Time før, Toget skulde gaa, og opfordrede mig til at være forsigtig, da der for Tiden huserede Svindlere herovre. Jeg tog saa mine Forholdsregler og kørte med samme Tog til Rønne, som Silden skulde sendes med. Jeg fik Silden aflæsset i Rønne og travede op til Køberne. Det første Indtryk af dem var ikke særlig tiltalende, jeg saa, hvorledes de stod og ompakkede Fjerdinger af Sild, som de havde købt af mig. De lagde den meget løseligt ned, og strøede saa meget Salt imellem, at der blev 3 Fjerdinger ud af den ene. De blev lidt forlegne ved at se mig komme, saa de skyndte sig at undskylde sig over ikke at være kommet som aftalt.

Det gør ingenting, sagde jeg, jeg er her nu, og kan tage imod Pengene. De stammede lidt i det og forklarede, at de desværre ingen havde før i Morgen; men saa skulde de ogsaa sende dem. — Godt, sagde jeg, saa faar De Silden pr. Efterkrav. — Mandens Udtryk viste tydeligt, at han var skuffet, og det var jeg for saa vidt ogsaa, for Silden blev aldrig indløst.

Fiskesalgsforeningen i de senere Aar.

Naar man ser, hvorledes Tejn i de sidste Aar er vokset, forstaar man, hvor stor Nødvendighed en Salgsforening kan være i et saa udpræget Fiskerleje som Tejn. Flere Gange er der blevet foretaget Moderniseringer af Bygningerne og Omlavning af forskellig Art. Den sidste betydningsfulde Bestemmelse er Opførelsen af et Isværk. Man har længe savnet et saadant. Arbejdet, der beløber sig til 80,000 Kr., er overdraget Byggefirmaet Hermansen og Nielsen og vil blive udført i Løbet af Foraaret. Tegningerne til Isværket bliver udført af Arkitekt Karl Reker, og det vil blive et af de mest moderne i sin Art herhjemme.

Trods det, at Tejn er Bornholms største Fiskerleje og har den største Fiskerflaade, har Tejn Fiskesalgsforening ikke den største Omsætning (Nexø er større), men de senere Aar er Tejn kommet godt med og ligger tæt op ad Nexø Fiskesalgsforening. Med Hensyn til Fangsternes Størrelse er Tejn en flot Numer et.

Gennem Aarene har adskillige af Tejns Fiskere været knyttet til Salgsforeningen som Medlemmer af Bestyrelsen. Hans Bentsen har været Regnskabsfører omtrent saa længe Salgsforeningen har bestaaet. Willy Jensen, Forenin-

Fra Tejn Havn.

gens nuværende Bestyrer, har i elleve Aar betjent dette Hverv, og dens nuværende Bestyrelse er: Th. Pedersen, Formand, Joh. Kæmpe, Næstformand, Anker Jensen, Joh. Thorsen, Ivar Mogensen, Frank Thorsen. Blache Holm, Sparekassen, Allinge, er Regnskabsfører, og Kaj Pedersen Revisor.

Medens Byen — Antallet af Fiskere — Fiskerflaaden m. m. vokser, imødeser Foreningens Ledelse en stadig Udvikling af Forretningen, saa forhaabentlig staar det nye Isværk færdig til Forsommeren. Da staar Salgsforeningen bedre rustet til at behandle og sælge sine Varer i absolut frisk og forsvarlig Stand.

Lex.

Bornholmsk i Skolerne.

Af Fuldmægtig, cand. jur. Mørk Hansen.

»Sjusk ikke med Dansken og glem ikke Bornholmskene.
Amtmand Ove Koefoed ved en Skoleindvielse 1925.

For et Aars Tid siden blev der i dette Blads Spalter udvekslet forskellige Tanker vedrørende Bornholmskens Stilling og bl. a. efterlyst en aktiv Indsats for Sprogets Bevarelse — uden at det dog ligesaalidt som tidligere resulterede i praktiske Foranstaltninger.

Nu er der paany skabt Røre om Spørgsmaalet gennem Kaptajn Koefoeds her i Bladet tidligere refererede Foredrag i Bornholms Hjemstavnsforening, hvor han under stærk Tilslutning fra Forsamlingens Side fremholdt Bornholmskens mange gode Egenskaber og slog til Lyd for, at der i Skolerne burde indføres Undervisning i Bornholmsk et Par Timer ugentlig.

Der er selvfølgelig kun Tale om Skolerne paa Bornholm, idet det jo selvfølgelig ikke var Foredragsholderens Mening, at Bornholmsk nu skulde gøres til Rigsmaal, saaledes som en Leder i et københavnsk Middagsblad vilde give det Udseende af.

Endvidere er der ikke Tale om, at der skal undervises paa Bornholmsk, men i Bornholmsk. Hensigten skulde alene være at uddybe Skolebørnenes Kendskab til Bornholmskens Karakter og Udtryksformer, at gøre dem fortrolige med en bornholmsk Tekst og navnlig at fremelske den Kærlighed til og Agtelse for Sproget, som det desværre synes at skorte en Del paa.

Tanken er ikke ny, saaledes har P. Møller længe, bl. a. i »Borrijnholmarijn« kæmpet derfor. Ogsaa af andre er der kaldt til Samling om Bevarelse af Bornholmsken, oftest af Folk, der bor udenfor Øen. Men alt tilsyneladende forgæves. Og man spørger uvilkaarligt, hvorfor denne passive Ligegyldighed fra Bornholmernes Side? Skal Sproget være gaaet redningsløst fortabt, førend man vaagner op? Eller er Tanken ikke i Kontakt med Tiden og moderne Skoleidéer og derfor ikke realisabel?

Jeg skal ikke trætte med fornyede Betragtninger over Bornholmskens vanskelige Stilling, men vende mig til det sidste Spørgsmaal.

Naar man ser, hvor stærk Hjemstavnsinteressen er, og hvor omfattende Hjemstavnsforskningen er Landet over — og vel ikke mindst paa Bornholm — synes det mærkeligt, at Bornholmsken skal være Stedbarn i den bornholmske Hjemstavnsinteresse.

Saa snart man støder paa tusindaarige Rester fra Fortidens Liv, er det saa end blot Brudstykker af et eller andet Lerkar, er Interessen for dets Bevarelse der straks. Karret bliver med meget Besvær om muligt rekonstrueret og i Triumf ført til sin Hædersplads i Museet, samt beskrevet i Presse og Tidsskrifter, alt efter dets Betydning.

Man fristes til at spørge, er det kun de forgangne og døde Ting, der har kulturhistorisk Interesse? Skal Sproget først blive den samme Veneration til Del, naar det heller ikke er mere, men kun findes i støvede Leksika og paa Grammofonplader, der kan lires af ved højtidelige Lejligheder?

Naar henses til den udbredte Hjemstavnsinteresse og Lokalpatriotisme, maa man endvidere forundres over, hvor langt tilbage Hjemstavnsundervisningen staar her i Landet i Modsætning til mange Steder i Udlandet.

Og skal det bornholmske Sprog inddrages direkte under Skoleundervisningen, bør det formentlig ikke ske isoleret, men som Led i en udvidet Hjemstavnslære i de bornholmske Skoler. Jeg tænker her paa en Undervisning, der i Hovedtræk gav Børnene Kendskab til de vigtigste Begivenheder i Bornholms Historie — der jo paa saa mange Punkter har været en anden end det øvrige Lands — herunder Øens Sagn, Oldtidsmindesmærker, Runestene og Ruiner m. m.

En saadan hjemstavnspræget Undervisning, der burde gives i de bornholmske Skoler, er ikke fremmed for moderne Skoleidéer, saaledes som disse er kommet til Orde i den af Undervisningsministeriets Udvalg af 8. Aug. 1930 i 1933 afgivne Betænkning vedrørende Revision af Skolebøger og i den af samme Ministeriums Udvalg af 23. Maj 1933 i 1936 afgivne Betænkning om den praktiske Mellemskole Betænkningernes S. 70—71 og 27—28). — Disse Tanker er nærmere uddybet af Seminarielærer Claus Eskildsen og Lektor Regnar Knudsen i den ved sidstnævnte i 1939 udgivne Haandbog i Hjemstavnsforskning og Hjemstavnskultur (S. 383 ff.).

I Overensstemmelse med disse moderne Tanker burde der naturligt gives Skolebarnet Kendskab til det bornholmske Sprog, saaledes at intet normalt Barn gik ud af Skolen uden at kunne læse Bornholmsk og uden at kende noget til den bornholmske Hjemstavnslitteratur.

Jeg maa tilstaa, at jeg ikke ved, om der i de bornholmske Skoler i Dag gives en saadan Hjemstavnsundervisning. Det vilde kun glæde mig, om der fra Lærerkredse kunde fremkomme et korrigerende Indlæg. I modsat Fald maa jeg gaa ud fra, at saadan Undervisning ikke gives, og derfor opfordre Skoleautoriteterne til at tage Spørgsmaalet herom — og navnlig vedrørende det bornholmske Sprog — op til indgaaende, hurtig og velvillig Behandling.

At en Reform, der navnlig indførte Undervisning i Bornholmsk, ikke kan støde paa Modstand fra Lærernes Side, gaar jeg ud fra som selvfølgeligt, idet jeg henviser til, at den nuværende Amtsskolekonsulent i et Indlæg i »Borrijnholmarijn« 1929 erklærede sig fuldt ud enig i »at ønske Bornholmsken bedst muligt og længst muligt bevaret«, ligesom han protesterede mod, at Lærerne skulde have gjort Bornholmsken noget ondt. — Det er imidlertid ikke nok, at Lærerne ikke gør Bornholmsken noget ondt; de maa nemlig nu gøre det noget godt, dvs. Tiden er inde til aktiv Handling.

Det vil ikke kunne anerkendes som Modargument, at ikke alle Lærere er Bornholmere, thi Undervisningen i det bornholmske Sprog vil jo ikke blive mere omfattende, end at ogsaa en »førder« Lærer — i hvert Fald efter nogen Tids Ophold blandt Bornholmerne — skulde kunne røgte ogsaa denne Opgave paa tilfredsstillende Maade.

At en saadan Hjemstavnslære, som jeg foran har slaaet til Lyd for, ogsaa lader sig praktisk realisere, er der allerede ført Bevis for. Saaledes vedtog Amtssammenslutningen af Lærerkredse i Randers Amt paa en Generalforsamling i 1937 at udgive en Hjemstavnsbog for Amtet og allerede i 1939 forelaa Hjemstavnsbogen for Randers Amt. I Forordet udtales Haab om, at Bogen vil vise sig at være et tjenligt Middel i Skolens Arbejde med Hjemstavnen. Bogen er et digert Værk paa ca. 425 Sider, der i 23 forskellige Artikler belyser Hjemstavnens forskellige Forhold ogsaa det stedlige Folkemaal, paa hvilket der efter 4 Siders Indledning gives 11 Sider Tekstprøve.

En tilsvarende Hjemstavnsbog burde snarest udarbejdes til Brug i de bornholmske Skoler. Der er jo Stof nok, og det vilde formentlig ikke være svært at foretage et skønsomt og passende Uddrag til Skolebrug.

Omend Lærernes velvillige Medvirken er den uundgaaelige Betingelse for Indførelse af Undervisning i Bornholmsk m. v., saa maa der yderligere kræves Interesse derfor og Tilslutning dertil fra Bornholmerne selv. Jeg vil derfor indtrængende opfordre alle gode Landsmænd til nu at slutte op om Sagen, der gennem Bornholms Hjemstavnsforening er sat til Debat og medvirke til, at der kan skabes en omfattende Bevægelse for Bornholmskens og Hjemstavnens Indførelse i Skolerne. — Passivitet er her som andet steds det samme som Modstand; derfor giv Deres Mening til Kende — det kan ske blot paa et Brevkort til Bornholms Hjemstavsforening, Ll. Strandstræde 3. København K.

Overfor dem, der muligvis kan tænke at ville vise Reservation overfor en hjemstavnspræget Undervisning udfra den Betragtning, at denne skulde kunne aftøde en skadelig Lokalpatriotisme til Skade for Sammenholdet og Harmonien i det danske Folk, vil jeg sluttelig anføre, hvad Seminarielærer Claus Eskildsen har skrevet herom i den foran nævnte Bog Side 384—385 (Parenteserne er indsat af mig) —:

»Men ligger der ikke en Fare for Sammenholdet i alle disse Skel? spørger en og anden bekymret; hvis vi uddyber dem, maa det føre til en egoistisk Partikularisme med snæver Horisont; den danske Skoles Opgave maa være at udviske disse Typeskel og skabe det fællesdanske Menneske med det danske Enhedspræg! Selvfølgelig skal den danske Skole være en dansk Enhedsskole og have et vist Enhedspræg fra Bornholm til Rømø; men denne Skole skal ikke bevidst og stærkt arbejde paa at udslette Typepræget og danne det danske Clichémenneske. Thi disse Egnstyper er ikke blot en Forudsætning for det danske Folks Rigdom paa Erhvervs- og Aandslivets Omraade, de er tillige, som de er, og fordi de er egnsprægede, de sande kærnedanske Mennesker. En »Dansker«, paa hvem man ikke kan mærke, om han er Sjællænder eller Vendelbo — (eller Bornholmer) — er en Degenerationstype, bleg, uvirkelig, uden Saft og Kraft. Fordi den enkelte er en særpræget Fynbo eller Vestjyde — (eller Bornholmer) — derfor er han et kærnedansk Menneske, thi Forskellen mellem de danske Egnstoner er ikke større, end at de naturligt smelter sammen til en rig og fyldig harmonisk Akkord. En bajersk eller østpreussisk Partikularisme kunde rumme en Fare for det store Tyskland, de store Modsætningers Land; det jyske eller fynske — (eller bornholmske) — Hjemstavnspræg kan ikke udarte til skadelig Partikularisme i det lille, harmoniske danske Folk.

Idet vi opdrager hjemstavnsprægede Mennesker, vil vi altsaa yde et beskedent Bidrag til at udvikle det sunde, danske Menneske.

Det er gennem Hjemstavnen, at der knyttes stærke, bevidste Hjertebaand til Fædrelandet.«

Den er dræf, velsmagende og billig.

Pris: 67 Øre pr. Pk.

Forlang den hos Deres Købmand.

Eneforhandler og Oplag for Bornholm:

Bornholms Margarinefabrik A/S

Rønne.